

Spodbujanje podjetništva v agroživilstvu, kompetence mladih v Sloveniji ter možnosti njihovega vključevanja v izobraževanje.

5. November, 2020

V dokumentu so zbrani ključni povzetki petih vzporednih delavnic o vpeljevanju EntreComp kompetenc v obstoječe izobraževalne procese v Sloveniji, izpeljanih dne 5.11.2020, s strani Univerze v Ljubljani, Biotehniške fakultete in Zbornice Kmetijskih in živilskih podjetij, Gospodarske zbornice Slovenije. Navedeni povzetki vključujejo poglede različnih deležnikov, prisotnih na delavnicah: predstavniki študentov, osnovnih šol, fakultet, nadzornih organov, start-upov in živilske industrije.

1. Sklop: 7 EntreComp kompetenc

V prvem sklopu smo razpravljali o sedmih identificiranih EntreComp kompetencah: ustvarjalnost, vizija, etično in trajnostno razmišljanje, motiviranost in vztrajnost, vključevanje virov, sodelovanje, izkustveno učenje. V večini skupin so bile največkrat izpostavljene kompetence: vizija, motiviranost in vztrajnost, ter izkustveno učenje. Tako predstavniki izobraževalnega procesa kot industrije so se strinjali, da brez motiviranosti nadaljni koraki niso mogoči. Prav tako je za študente zelo pomembna vizija, saj spodbuja njihovo motivacijo. Študentje poudarjajo, da je kar nekaj aktivnosti v procesu že na področju spodbujanja sodelovanja (seminarske naloge), vendar premalo vključujejo njihovo vizijo in spodbujajo ustvarjalnost. Večkrat je bilo poudarjeno, da tudi tisti, ki izobražujejo (učitelji, profesorji), nimajo teh kompetenc in jih je zato težko razviti med učenci. Spodbujati je potrebno izobraževanje na področju omenjenih kompetenc, predvsem pa motivirati zaposlene, da »stopijo iz cone udobja« in v svoj obstoječi učni načrt dodajo bolj aktivne načine podajanja znanja. Predstavniki industrije so poudarili, da pri ustvarjanju vrednosti (npr. odpiranju lastnega podjetja) brez vztrajnosti in motivacije, tudi z dobro vizijo, žal ne gre, zato menijo da je le ta najpomembnejša kompetenca. V skupinah, kjer so bili prisotni tudi predstavniki nadzornih organov smo v razmišljanje lahko vključili še tretji pogled, in sicer pomen vključevanja virov, kot pomembne kompetence, ki je pri študentih živilstva in prehrane, ki vstopajo na trg dela trenutno premalo razvita.

Izbrana EntreCompFood kompetenca	rang
vizija	1
motiviranost in vztrajnost	2
izkustveno učenje	3
etično in trajnostno razmišljanje	4
ustvarjalnost	5
sodelovanje	6
vključevanje virov	7

Kot dobre prakse za razvoj kompetenc je bilo omenjenih več projektov, ki večinoma vključujejo praktično delo (kot program usposabljanja v živilski industriji) in projektno delo. Na primer, študentje razvijajo lastne ideje in jih predstavijo drugim. Pri snovanju novih načinov dela lahko ideje in znanja črpamo iz projektov, ki že potekajo v osnovnih šolah (na primer: šolski vrt začimb, razvijanje preprostih izdelkov in prodaja na lokalnih trgih ...) Dober zgled so tudi različne višje strokovne šole, kjer študentje razvijajo lastne izdelke in jih prodajajo v trgovini, ki je v lasti fakultete.

Poleg izbranih sedmih EntreCompFood kompetenc so udeleženci, kot pomembne v agro-živilski verigi izpostavili tudi: samoiniciativnost in komunikacija, digitalne kompetence, vseživljenjsko učenje, kritično mišljenje, samokritičnost, inženirske sposobnosti ... Vse naštetje se lepo dopolnjujejo in povezujejo tudi z identificiranimi EntreComp kompetencami.

2. Sklop: Analiza vključevanja kompetenc v obstoječe izobraževane procese

V drugem sklopu smo analizirali prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti za vpeljevanje opredeljenih EntreComp kompetenc v obstoječe izobraževalne procese. Razprave v skupinah so bile intenzivne in nastale so številne ideje. Težje je bilo ugotoviti prednosti in priložnosti, naštetje pa so bile številne slabosti in omejitve, ki bi lahko preprečile izvajanje.

Prednosti:

- Ozaveščenost o pomenu kompetenc narašča
- Osebnosti posameznikov, ki želijo spremembe
- Na univerzi že obstaja nekaj predmetov, ki se osredotočajo na podjetništvo
- Nekatero praktične vsebine so že vključene v učne načrte
- Izdelava lastnih izdelkov je dobra motivacija
- Projektna dela študentov na višjih strokovnih šolah so že zasnovana tako, da zajemajo razvoj več kompetenc
- V Sloveniji je dovolj razpisov za finančno podporo
- Študenti si želijo dobrih referenc za izboljšanje svojega življenjepisa – s projekti lahko pridobijo znanje, izkušnje, stike

Slabosti

- Pomanjkanje časa in motivacije za razvoj kompetenc med profesorji in za pripravo novih načinov poučevanja. Potrebna je veliko truda.
- Odzivnost študentov, pomanjkanje motivacije in samoiniciativnosti
- Premalo praktičnega dela in preveč teorije
- V izobraževalnem procesu ni dovolj interdisciplinarnosti, potrebnih je več študij primerov
- Sistem ocenjevanja/nagrajevanja učiteljev in profesorjev ni naklonjen razvoju omenjenih kompetenc in vključevanju novih vsebin, saj temelji predvsem na raziskavah in izobraževanjih in ne na pedagoškem delu.
- Sistem ocenjevanja študentov ni naklonjen izkustvenemu učenju
- Na nivoju šol, fakultet in univerz ni jasne vizije o tem, kaj bi bilo treba doseči/spremeniti
- Pomanjkanje odgovornosti za lastna dejanja
- Pomanjkanje podpore na šolskem/univerzitetnem nivoju
- Razpisi (za projekte) so namenjeni tistim, ki so že registrirani podjetniki in ne tistim, ki se izobražujejo
- Pomanjkanje specializiranih strokovnjakov s širšim razumevanjem podjetniškega okolja.

Priložnosti

- Možnost preizkušanja novih pristopov v eni organizaciji (manjši obseg) in potem preslikava na ostale
- Predstavitev različnih poklicev in poklicnih poti

- Povezave s agro-živilsko industrijo in drugimi sektorji
- Prenos dobrih praks
- Podjetniški inkubatorji in mentorstva, študentske organizacije
- Učitelji in profesorji imajo priložnost obiskovati programe, kjer lahko razvijejo svoje didaktične sposobnosti
- Študenti bodo pripravljeni vstopiti na „trg dela“ in bodo pri iskanju zaposlitve bolj samozavestni
- Posvetovanje s kmeti in industrijo

Nevarnosti

- Togost šolskega sistema. Veliko birokratskih ovir na poti do spremembe sistema.
- Razumevanje kompetenc EntreComp kot "podjetništva" in ne kot "podjetnostnega načina razmišljanja", (ljudje pogosto zmedeni in nočejo sodelovati, saj menijo, da gre za zaslužek in poslovanje in ne za "ustvarjanje vrednosti za druge")
- Podjetništvo je v akademskih krogih zaznano negativno
- Razlike med šolami in fakultetami so odvisne od njihovega vodenja.
- Preveč ambiciozni cilji, prevelika pričakovanja
- Dodatno breme za učence/študente, ki imajo morda posledično lahko manj časa za učenje in slabše ocene pri drugih predmetih
- Vprašanja zaupanja, zlasti med kmeti
- Spletno poučevanje (kriza COVID-19)

Sklop 3: Aktivnosti za naprej, o kreiranju novih učnih priložnostih

Predlogi idej za razvoj EntreComp kompetenc so večinoma temeljili na praktičnem delu, izkustvenem učenju in izmenjavi izkušenj. Boljše povezave med izobraževalnimi sistemi in industrijo so ena glavnih prednostnih nalog, saj bi to izobraževalni sistem opremilo z znanjem, potrebnim v panogi, hkrati pa bi bila panoga bolj odprta za sodelovanje z izobraževalnimi ustanovami (izleti, prakse, vpogled v njihove resnične težave ...). Didaktični pristop se mora iz »ex chatedra« spremeniti v druge didaktične pristope, zlasti je zaželenega več izkustvenega učenja.

Iz omenjenih predlogov dobrih praks in idej za naprej smo oblikovali 3 prioritete:

1. Spreminjanje didaktičnega pristopa, več izkustvenega učenja

Za učitelje in profesorje bi bilo treba zagotoviti izobraževanje o tem, kako razviti EntreComp kompetence med učenci, ideje o tehnikah, ki jih je treba uporabiti, izobraževanje za zaposlene o različnih didaktičnih pristopih.

Fokusna skupina: učitelji, profesorji in študentje

Termin: kratkoročno

Pričakovani rezultati: razvoj vseh kompetenc z uporabo različnih tehnik

2. Vzpostavljane boljše povezave med izobraževalnimi ustanovami in industrijo

V okviru enomesečne prakse v zadnjem semestru dodiplomskega programa Živilstvo in prehrana bi treba vzpostaviti boljše povezave med študenti in industrijo. Zbornica kmetijskih in živilskih podjetji bo Biotehniški fakulteti pomagala pri vzpostavljanju teh povezav. Ideja je povezana tudi z idejami 1 in 3., saj lahko dobre povezave pomagajo spremeniti didaktični pristop tako, da omogočajo več terenskih del,

ekskurzij in obiskov podjetij. Hkrati lahko znanje iz industrije pomaga pri razvoju novih izdelkov in prijavi na tekmovanja.

Fokusna skupina: študentje, agro-živilska industrija, start-upi

Termin:: kratkoročno

Pričakovani rezultati: več študentov bo pridobilo izkušnje z »resničnimi problemi«, dobilo dobre reference in razvilo poklicne in podjetniške veščine

3. Spodbujanje razvoja novih izdelkov s prijavo na tekmovanja

V teku so številna tekmovanja, na katerih lahko študentje razvijejo EntreComp kompetence (Ecotrophelia, Mladi vinar, EIT Food ...). Študente je potrebno spodbujati k prijavi na projekte, in jim zagotoviti potrebno podporo. V okviru drugih Evropskih projektov (FeedTheMind) se že razvijajo nove učne vsebine, ki bodo študentom pomagale pri prijavi na projekte in jih je smiselno vključiti tudi v naš izobraževalni proces ali obštudijske aktivnosti.

Fokusna skupina: študentje, profesorji, gospodarske panoge

Termin: kratkoročno (že v teku)

Pričakovani rezultati: z razvojem novih izdelkov in predstavitvijo idej se spodbujajo vse EntreComp kompetence.

Zaključki

Glede na razprave vseh skupin smo oblikovali naslednje zaključke:

Vnašanje podjetniških kompetenc v izobraževalni sistem mora nujno temeljiti na povezovanju s prakso oziroma najbolje na praktičnem izobraževanju, žal pa nove razmere močno omejujejo te možnosti. V luči pandemije COVID-19 je večina teh aktivnosti močno zamrla, zato imamo sedaj priložnost razviti nove načine podajanja teh vsebin, ki morajo še vedno temeljiti na aktivnem vključevanju posameznikov.

Razvoj povsem novih učnih načrtov kratkoročno ni nujno potreben, dovolj je nadgradnja obstoječih vsebin z novimi tehnikami poučevanja za razvoj Entrecomp kompetenc. Žal se pomanjkanje znanja različnih didaktičnih pristopov, pomanjkanje motivacije in časa kaže tudi na strani izobraževalnega osebja (profesorjev, učiteljev) zato so nujno potrebna dodatna usposabljanja. Le tako bo mogoč prenos znanja in razvoj kompetenc tudi pri učencih, dijakih in študentih.

Med razpravo je bilo večkrat poudarjeno, da so sistemske spremembe v izobraževanju nujno potrebne, a je za to potreben daljši čas. Predvsem so bili omenjeni rigidni sistemi nagrajevanja in ocenjevanja tako študentov, kot profesorjev in drugih zaposlenih, ki ne spodbujajo samoiniciativnosti na področju novih didaktičnih pristopov in razvoju EntreComp kompetenc. Z majhnimi spremembami v okviru projekta EntreCompFood, o katerih smo razpravljali v delavnici, lahko pripravimo dobro podlago in zgled za večje spremembe v prihodnje.